

A Dévai Kir. Ugyoszság

Erközött: 1914 DEC 14.

Atruetem = 1914 XII. 12-en M. n.

GOSINZEANA

PROPRIETAR: Dr. SEBASTIAN BORNEMISA

REDACTOR: Dr. NICOLAE DAMIAN

Anul IV. - Nr. 47-48.

Abonamentul: Pe an 12 cor. Pe 1/2 an 6 cor.
România 30 lei - America 3 dolari - Germania 15 M.

Orăștie, 13 Decembrie n. 1914.

MORTII NOȘTRI

† Iuliu Luțai,

dirigentu filialei din Detta a băncii „Timișana“ din Timișoara, sublocotenent în rezervă — a murit moarte de erou în cumpletele lupte cu Sârbii.

† Dr. Avram Sădean,

profesor la preparandia gr.-or. română din Arad, ofițer în regimentul 8 de honvezi din Lugoj, a căzut pe câmpul de luptă din Galiția, lovit în pept de 3 gloanțe de mitralieză.

Însemnările unui completaș mobilizat.

V. O clipă de repaos.

...Și-acum veniți voi, cei fugăriți de trompetele războinice și alungați de zângănitul armelor. Voi, luceferii dățători de lumină, soliile vremilor de pace binefăcătoare, aluatul minții omenesci. Veniți și 'nchideți pe-o clipă ochiul minții mele, să nu mai vadă șiroaiele de sânge, să nu mai vadă pustiurile imense de ghiață, cu leșuri de oameni presărate, — să nu mai vadă nimic din ceea, ce amintește de-o ură nepotolită a neamurilor și de-un războiu mai îngrozitor decât focul iadului și mai năpraznic decât cicloanele, cari doboară în urgia lor codri de veacuri. ...Veniți sămănătorii de gânduri frumoase, aleșii popoarelor: voi, cugetătorii și poeții, pictorii și sculptorii și înaintea ochilor mei întindeți salba nesfârșită a podoabelor voastre scumpe, să se delecteze ochiul meu setos de frumusețe și hrănit acum de patru luni de zile cu sânge numai... Vină tu Carlyl, cu gândurile tale sănătoase și cu îndemnurile tale la muncă ne'nteruptă; tu Flammarion, cu spiritul îndrăzneț împreunat cu potop de știință; tu dulce Horațiu, cel mai înțelegător al vieții, care ne trece pe dinainte; tu Eminescu, cel mai sensibil și mai adânc dintre ai neamului meu; — și voi, toți ceialalți, ai vremilor trecute și-ai vremilor de azi, cari odihniți acum în rafturile perdelate și visați la zădărnicia lucrurilor și la incorrigibilitatea oamenilor. Veniți, veniți, și 'n sara asta dulce de iarnă 'ncepătoare, când se cern visători înfăii fulgi de zăpadă și 'ngână melodii dureroase focul în cuptorul meu scump, — primiți-mă în hora voastră blândă și stați din nou cu mine la taifasuri...

— Da, e frumoasă viața, Turgheniew. Mai ales acum, iarna e frumoasă. Să fragi ciorapii groși să fiei tolba 'n spate și să pleci cu copoul după tine prin mlaștinele 'nghețate, prin poienele înălbite și să stai la pândă cu pușca 'ntinsă, mai ne-

răbdător, decât tânărul îndrăgostit înfăia oară, când își așteaptă iubita în umbra salcânilor în floare. Sara să vie vesel și să te-aștepte lângă căminul cald, prietini cu cupele pline.

— Horațiu, tu râzi? Nu-i vinul nost așa bun poate, ca cel din Taberne și nu-s munții noștri așa frumoși, ca 'nzăpezitul Soracte? A, te 'nșeleg, noi cei din vremile noastre, n'avem ulcioare de lut și n'avem cârduri de sclave din depărtata Bytholie.

— Nu, așa-i, măestre Maupasant? Avem însă cafenele moderne, cu pereți de oglindă și bem din păhărele de cristal. Cum spumegă șampania noastră, când ne-o 'ntind demimondenele ușoare ca fulgul de zăpadă?! Și cât de 'mbătător e sărutul lor, când ni-l 'ntind de după perdele, în saloanele învelite 'n penumbră. Uite, bietul Lovinescu, de când a ajuns în mreaja lor, și-a perdut bunul cumpăt și vorbește și-azi în aiurare.

— Ce te indignezi Tolstoi și de ce privești la noi muștrător? Ne invidiezi clipa asta de slăbiciune și ne cerși, că nu ne place s'auzim mereu Sonata Kreutzer? Suntem tineri, apostole, și 'n vinele noastre curge alt sânge, cam ca acelaș, de care curgea 'ntru ale tale pe vremea, când erai oficer în Caucaz...

— Sst... Tăceți o clipă. Ascultați cât de dulce cântă Hafis și cât de fermecător îl acompaniază Coșbuc. Uite-i cum s'au retras în colțul vetrui și povestesc și-și spun versuri, mai melodioase, decât șopotul izvoarelor și mai ritmice, decât picuratul ploaiei de pe streșină. Ștregarii! Își rād acum în barbă și privesc cu admirație la ștregăriile Sacontalei. Uite, cât de pușin îi interesează lumea orbilor lui Maeterlink și povestea paserei albastre. Pentru ei fericirea e 'n vin, în cântec și 'n femeie...

*

...În vin, în cântec și 'n femeie. Cât de sarcastic răsună acum refrenul acesta, aici, departe de lumea

civilizată, prin lăcașurile de soboli, adânc îngropați în pământ. Cât prinzi în zare cu ochiul, e o imensitate de zăpadă și peste cadavrele neacoperite de giulgiul alb, plutesc legioane de corbi flămânzi și niciodată sătui. Cum mă 'nfiară corbii! În croncănitul lor lugubru e ceva din sarcazul vieții, din ironia eternă, care desfide liniștea, desfide pacea, desfide tot, pentru ce oamenii au luptat de mii de ani, de zeci de mii, de sute de mii. O, Carnegie, că nu răsai în preajma noastră-o clipă, să ne vezi isprava de luni de zile, să ne admiri puterea tunurilor și măcelul mitrailelor. Și tu blândă și de curând răposată baronesă, care

Generalul Joffre. Se vorbește azi foarte mult despre generalissimul armatei franceze, general Joffre, după ale cărui planuri s'a dus și se duce marele războiu de apărare a țării contra navei germane. Chiar și contrarii sei recunosc în el un geniu militar. Îi arătăm azi chipul. E un om foarte tăcut și strein de vanitate. Numai de curând consiliul de miniștri a hotărât a-l distinge în chip deosebit pentru felul cum a știut înlătură uriașa primejdie ce amenința Franța, — ridicându-l la demnitatea de Mareșal al armatei franceze, rang ce nu-l are nimenea în acea armată.

Când i s'a împărtășit hotărârea sfatului ministerial, Joffre a mulțumit, dar a declarat hotărât că nu primește înalta distincție, căci a zis, nu am învins încă pe inamic. Am reușit numai a-i zădărnici planul cu care a pornit asupra noastră, dar el însuși nu e învins, și așa nu cred că mi-se cuvine atâta distincție!..

Cât de mult îți impune o astfel de modestie serioasă.

din saloanele tale de mătăsă numai, și te-ai înfiorat de războaie, scoțând din adâncul sufletului tău acel strigăt desperat și plin de revoltă: *Die Waffen nieder!*

Să ne vedeți, voi, și voi ceilalți toți apostoli ai păcii. Nu știu, dacă s'ar mări în voi dorința de-a lucra pentru pacea eternă, ori vi-ați întoarce fața cu dispreț dela cei, ce nu v'au înțeles niciodată și 'n buțul milioanele de oameni, au cerut războiul...

Dar, ...vreau o clipă de repaos. O clipă din repaosul acela sfânt și dulce, când sufletul se desbracă de lut și aleargă în atmosfera curată a visului, a cântecelor și-a iubirei. Vreau să nu mă mai gândesc la fipătul milioanele de răni, cari lasă dungă roșie pe zăpada imaculată, ci la șopotele tainice din umbra salcâmiilor, la poveștile duioase dela vatra, pe care troznesc vreascurile acum, pe vremea asta și la tot ce i dulce, senin și frumos și nu mai este... La fine, frumoasă, cu părul bălai și cu ochii plini de lumină, la voi prietini vechi, cu cari am colindat prin hoceaguri veri de-arândul și la voi nopți visătoare, cărora mi-am spovedit de-atâtea ori taina sufletului, privind bolta de stele și vârful codrilor scăldați în lumină de lună... Cum curgea de blândă apa Murășului și cum îmi legăna luntrea de ușor pe spatele ei de unde. Și stam așa, cu fața 'n sus și priviam seninătatea nopții și ascultam cântecul inimii. O, cum cântă inima mea atunci! Te-așteptam, să-mi ră-sai fermecătoare din valurile apei, cu părul de aur lăsat pe spate, cu brațele moi și rotunde și plecându-te la pieptul meu, să-mi spui cuvântul, după care-am însetat o viață. Și-ai venit. Ai venit într'o sară dulce de August, când mirosul teilor sămănă 'n suflet ritm și melancolie și 'mbătă simțurile dornice de aroma femeii. Ai venit și ți-ai lăsat capul moale pe pieptul meu, și ți-ai dat gura pradă gurii mele. O, ce frumos a fost! Cum a 'nceput sufletul meu să cânte și inima mea să ți se 'nchine, ție, zeiță a iubirii!

Artilerie austro-ungară, așezată în coperituri, — spre a nu fi văzută de inamic. Și tunurile se așează în locuri pe cât se poate adăpostite, și numai comandanții se așează pe coame de dealuri, de unde cu ochianurile văd pe inamic și dau tunurilor distanța pe care se tragă.

Și ce-a mai fost apoi?! Săruturi, flori și cântece și iar săruturi. Nu credeam, să se sfârșească visul meu vreodată, și nu credeam să 'ncete cântecul de pe buzele mele...

O clipă de repaos. Ce dulce-i clipa asta acum! Închid ochii să nu mai văd câmpul de zăpadă, gurile tunurilor și corbii croncănitori deasupra. Să nu mai văd nimic, ce mi-ar putea aduce-aminte, că tot visul meu, toată fericirea mea poate fi nimicită ca mâne printr'un glonț din feava puștii, care e 'ndreptată spre mine din șanțurile dușmane din față... Dar nu! Ziarele pomenesesc și cutează să scrie cuvântul: pace. Sufletul meu e turburat de atâtea fericire și se roagă curat și plin de pocăință: Doamne, destul a fost din încercările tale. Să treacă-acum păharul ăsta și să vie iar împărăția strălucitoare a păcii, a muncii, a vieții!

Radu Mărgean.

Opera granatelor.

Celebrul scriitor italian *Luigi Barzini* zugrăvește decursul luptelor de pe malurile râului Marne, în următoarele:

„Se apropie cutremurul de pământ. Fiecare descărcătură a tunurilor grele de asediu, zgudue toate unghiurile, iar coperișele să prăvălesc unul după altul.

De după un perete dărâmat se ivește naintea ochilor, interiorul unei case devastate. Picioarul ți se împedecă în cărămizi, în sfărâmurile de tinci și de var, în rame de ferestri desprinse, în articlii de casă resfirați în toate părțile de groaznică forță a exploziei. Granatele despoaie de învălituri coperișele caselor, le sfarmă apoi grinzile și asvârle cu furie totul în toate părțile.

Clădiri mândre se dărâmă întocmai ca niște turnulețe formate din cărțile de joc.

La marginea orașului mii de case stau în flacări mistuitoare. Focul se lățește mereu, căci vântul îi dă continuă hrană. Între nourii mari de fum, greoi și negri, se amestecă și un fum moale albicios: este praful zidurilor ce se dărâmă.

Iată chipul fidel al judecății din urmă. Orașul acesta martirizat, acum e înghețat de groază, la fiecare explozie nouă, pereții se cutremură din nou, de par'că ar fi cutremurați de friguri.

Din când în când câte un om mai îndrăzneț își scoate capul afară și dacă focul tunurilor mai conținește, unul mai temerar luându-și avânt, cu ghiața morții în sân, pășește în curte pe prag.

În înălțime o granată sfârăe, durduind prelung și cu un urlet înfiorător. Fără să vreau, fără a mă mai

După un cumplit duel de artilerie: Tunuri zdrobite, cai și călăreți speriați, căutându-și scăparea, — căci inimicul le-a descoperit așezarea și nimerește asupra lor.

putea stăpâni, instinctiv mă trag cătră perete și aștept. Săsăitul dureros al granatei îmi pare ceva supranatural, ceva fantastic, ceva, ce-ți prevestește rău. Abia înceată săsăitul, o explozie groaznică cutremură văzduhul și imediat pereții se desprind, se leagănă și-apoi bat înfiorător pământul, urmează apoi plezniturile de cărămizi și șindile ce cad, cari fac un zgomot întocmai ca țiglele ce le asvârlă de sus pe o piatră. Bucățile înfierbântate ale granatelor, întocmai ca ploaia de grindină, bat toate celelalte părți rămase până acum intacte ale clădirilor.

Biserica cea mare, în stil gotic, la picioarele căreia, timp de două lungi secole, s'a desfășurat viața unui oraș în dezvoltare, cu dimensiunile ei colosale, se ridică dintre ruine, plină de maiestate, cu un aer de mândrie și sărbătoare. Căsuțele sure, cu frontispiciul lor pitoresc, antic, în formă triunghiulară, cu răvare de flori drăguțe pe la ferestri, toate par'că ar cere îndurare. Coperișul unei asemenea căsuțe a fost dus de

o granată, întocmai cum viforul îți ia pălăria, rupându-i tot de-odată și plafonul, așa că numai cei patru pereți goi să mai țin abia în picioare. Stăpâna ei, o femeie îndoliată, suspină încet, răzimată de ușa bisericii din față“.

□ □ □

Pierderile în războaiele moderne.

Statisticile stabilite după cele din urmă mari războaie moderne dovedesc, că cu cât armele sunt mai perfecționate, cu atât numărul celor uciși și răniți, e mai mic.

La 1868 un mare scriitor militar, colonelul *Ardant* din Picq, scria următoarele: „Invenția armelor de foc a micșorat pierderile învinșilor în lupte; perfecționarea lor le-a micșorat și le micșorează zi cu zi. Această pare un paradox, dar cifrele așa arată“...

Și într'adevăr e așa. Să nu mergem mai departe decât până la războiul unității Italiei.

În 1859, la *Magenta*, o armată de 48.000 a pierdut 8 la sută; 62.620 austrieci, 9'2 la sută. — Să se noteze, că în timpul acestei campanii s'a întrebuițat pentru întâia oară tunul ghintuit de 4.

În 1866, la *Königgrätz*, Prusienii (220.982) au avut pușca cu ac și o artilerie mediocră: Austriecii (215.134) aveau tunuri excelente, dar puști cu precusiune. — Prusienii au pierdut 4 la sută. Austriecii: 11 la sută.

În 1870 de asemenea eră deosebire între arme. Germanii aveau tot pușca cu ac, dar tunurile lor erau mult superioare tunurilor franceze. Numai pușca franceză eră mai bună. În luptele cele mai sângeroase la *Froeschwile* și la *Saint-Privat*, Germanii au pierdut 22 și 10 la sută, iar Francezii 15 și 6'5 la sută.

În timpul războiului ruso-turc, în luptele dela *Plevna*, Rușii și Românii cari erau la olaltă 120.000, au pierdut numai 16 la sută, până

Ofițerii aviatori români. Un rol foarte însemnat au în războaiele de azi mașinile de zburat, pentru aducerea de știri despre inamic. Fiecare armată are secțiile ei de aviatori, companii de zburători, între cari ofițeri și soldați. Armata română își are și ea frumoasa sa secție de aviatori. Chipul de aci ne arată pe ofițerii români ai acestui însemnat despărțământ al armatei Țării. Ei formează, cu număroși subofițeri și soldați inimoși, școalade aviație dela Chitila (lângă București).

când Turcii cari erau abia 36.000, vreo 15 la sută.

În *Manciuria*, la Liao-Jang, într-o luptă care a durat 10 zile, Japonezii au pus în linie 220.000 de oameni și 750 de tunuri, Rușii 150.000 de oameni și 600 tunuri.

Japonezii, cu arme mai bune, au pierdut 30.000 de oameni, Rușii 13.500, adică 13 și 9 la sută.

În războaiele din urmă din Balcani, pierderile armatelor luptătoare n'au trecut nici odată de 10 la sută din efectivul oamenilor în luptă.

Cifrele acestea arată fără nici o îndoială că, paralel cu perfecționarea armelor, numărul pierderilor a scăzut.

□ □ □

„Războiul sfânt...”

Așa numesc Turcii războiul pe care l'au declarat Rusiei și, alături de ea, Franciei și Angliei, acestea două din urmă urmând să fie lo-

vite, de se va putea, în coloniile lor, prin provocarea unei răscoale generale a tuturor mohamedanilor.

„*Gihadul*”, sau războiul sfânt, războiul lui Allah, înseamnă propagarea *islamismului* cu armele, combaterea „necredincioșilor” spre ai aduce la „adevărata credință și astfel războiul acesta devine o datorie religioasă pentru ori-ce musulman.

Coranul spune: „Lupta vă este prescrisă, ea vă este neplăcută, dar este cu putință să vă fie neplăcut și ceva ce este spre binele vostru”.

Îndatorirea războiului sfânt este comună credincioșilor, dar nu obligă pe indivizii singuratici. Este dară împlinită, dacă îi urmează un număr oarecare de Musulmani. Cine nu putea lua parte în persoană la războiu, trebuie să sprijinească *Gihadul* prin daruri în bani. Așa era în trecut. Numai când necredincioșii singuri încep războiul și pătrund într-o țeară mohamedană, atunci *Gihadul* devine o îndatorire indivi-

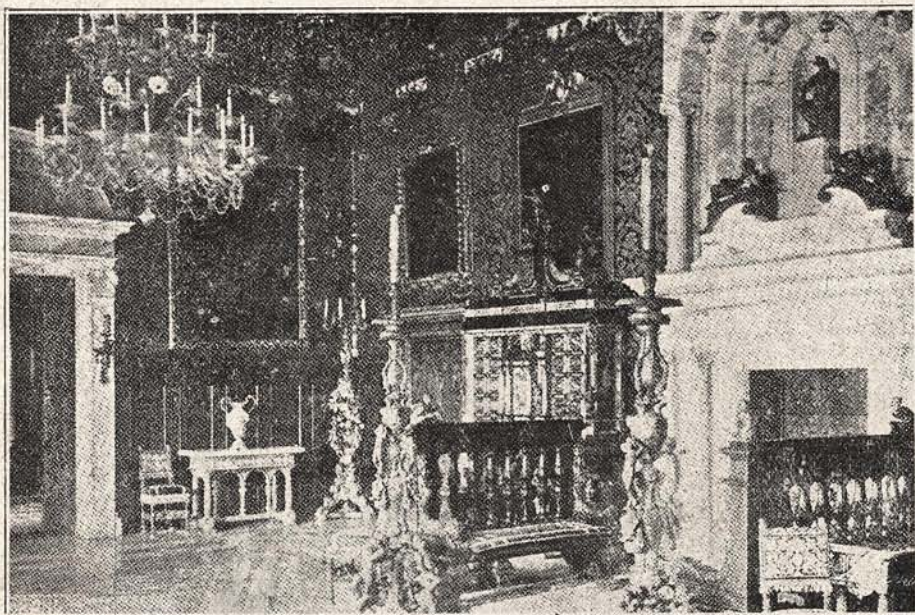
duală, pentru toți locuitorii acele regiuni, în stare de-a purta arma.

În fruntea trupelor, cari trec în războiul sfânt, se află un preot musulman, un *Iman* care supraveghează operațiunile.

Un credincios căzut în războiul sfânt, este un martir, „*Șahid*”, căruia îi este promis paradisul. O astfel de moarte eră considerată ca sfârșitul unei vieți plăcute lui Dzeu, atotputernicului Allah. Aceia cari se înapoiau învingători dintr'un asemenea războiu, căpătau o leafă regulată pân la moarte și erau înscrși într'un registru public.

Războiul sfânt nu mai are întreg caracterul lui religios, deoarece astăzi Islamul nu se mai războiește pentru convertirea „necredincioșilor”. Proclamarea *Gihadului* și arborarea *steagului verde* trebuie dară considerat ca un îndemn moral, ca un apel pentru o ridicare în masă sub arme a tuturor Musulmanilor.

Desfășurarea *steagului verde* al

Vedere din frumosul castel „Peleş“ dela Sinaia.

Profetului, este numai o reminișcență din timpurile vechi, când Sultanii ieșeau singuri din Constantinopol, pentru a comanda armata.

□ □ □

Din luptele cu păgânii.

Sunt grele și feroase luptele și pe câmpurile de războiu european, dar totuș scenele de sălbătăcie a răzbunării, în care sunt bogate războaiele date cu păgânii, — acelea aici nu se petrec. La noi inimicul te împușcă, poate te spânzură (de te-a prins cu spionagiu, ori tradare), și gata. — La noi dacă vezi că n'ai scăpare, te dai *prins* la inimic, că știi că ai la el grija de lipsă și ești cinstit ca inimic ce ți-ai apărat țara, și după război vii în pace acasă.

Luptele între creștini și păgâni însă, cum sunt și cele deslănțuite acum între Ruși și Englezi cu ajutoarele lor, de-oparte, și Turci și Arabi și alte seminții mohamedane, de altă parte, — acelea au scene de groază, cari îți iau pofta de a te lăsa prins, până mai e o schintee de viață în tine!

Foi italiene ilustrează acest adevăr împospătând pățania unui soldat *bersaglier* (călăraș din soiul cel mai ales italian), în războiul cu Turcii în Tripolitania. Povestea *bersaglierului* pentru aceea e iar actuală, pen-

trucă îi vedem pe Turci și Arabi de nou cu arma în mână contra creștinilor, deocamdată în alte părți ale pământului locuit de ei, iar ca mâne vor fi iarăși și față de Italia, în aceeași Tripolitania. După unele știri mai nouă, anumite colțuri de țară

tripolitane, s'au și mișcat. Doar Mohamedanii vor să scuture jugul popoarelor creștine de pe trupul națiilor de legea lui Mohamed, și între acele popoare urgisite în ochii lor, sunt și Italienii.

Apoi iacă ce-a pățit *bersaglierul* din vorbă:

În o zi, *bersaglierul* Bizzoto primi însărcinarea de a merge, dimpreună cu 9 soți ai săi, să alunge din o șanțuire a lor de-alături, o ceată de Arabi. *Bersaglierii* au plecat, dar trecând pe lângă o casă ce li se părea inofenzivă, iacă numai că-i ajunge din spate o ploaie de gloanțe, izbite în ei din casa aceea! Șapte *bersaglieri* au căzut pe loc, iar trei, între ei și Bizzoto, au fost prinși. Duși în tabăra Arabilor, aceia sfârșiară de pe ei toate hainele și-i legară cu mâinile la spate de niște arbori și începură a-i bate și a-i necinști în chipul cel mai rușinos. Odată iacă numai o ceată sălbatecă de arabi, nesoldați, bărbați și femei, dau năvală spre ei, ca să-i jupoaie

Altă vedere din lăuntru Castelului „Peleş“.

de vii! Într'aceea iaca glasuri că „vine inimicull“, — și toată ceata nebuuă o ia la fugă în toate părțile. De fapt călăreți italieni soseau în ajutorul celor prinși. Pe bietul Bizzoto și soții i-au deslegat și mântuit, — dar nenorocirii nu mai erau de recunoscut, după spaimile morții ce înduraseră:

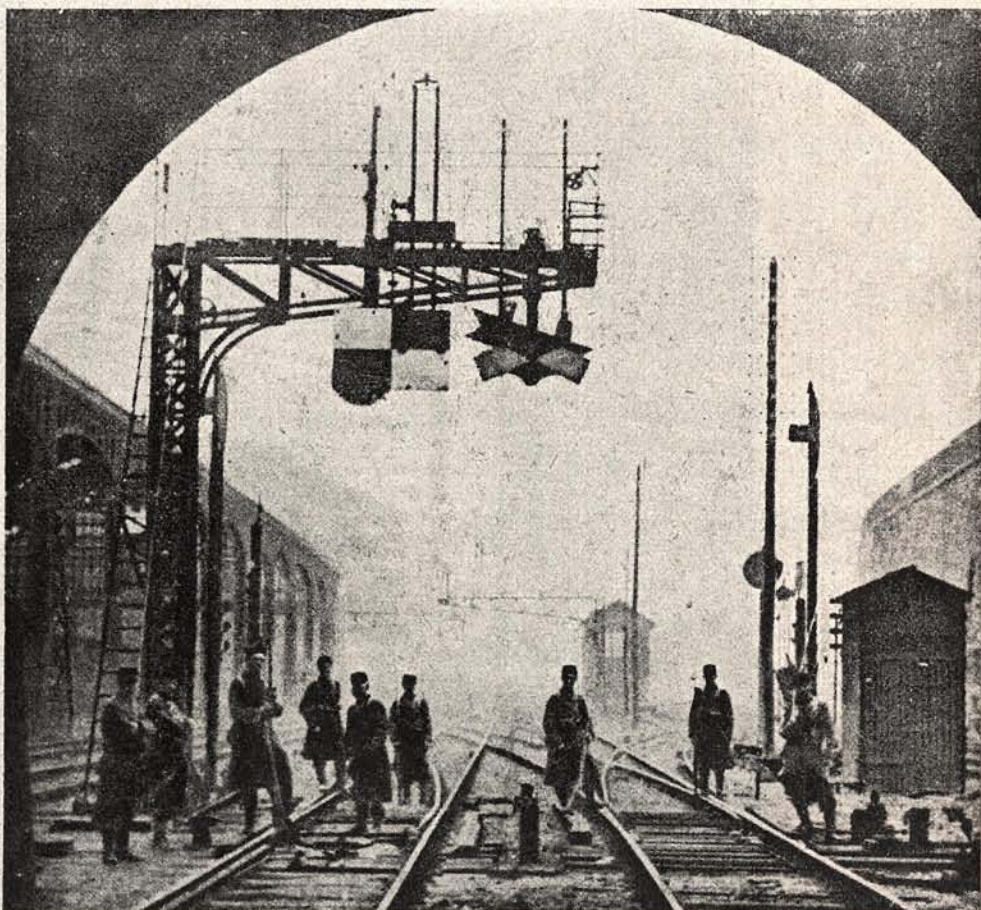
Bizzoto devenise surdo-mut, își pierduse graiul și auzul! S'a fost târât și el cum a putut pân' la orașul Tripolis, unde a fost luat în grijă în spital. Și ci-că știința a avut norocul a-l mântui după o cură cu electricitate de vreo lună de zile. Pe încetul omul și-a recâștigat puțința de a vorbi, deși mai rău, și și auzul i-a revenit.

□ □ □

Presă și războiul.

Serviciul de informațiuni al ziarelor, în marele cartier general al armatelor ce luptă, are o importanță deosebită, pentru că el e singurul mijloc de alimentare a presei, pentru ceea-ce se petrece pe câmpul de luptă. Firește, marele public și cu atât mai puțin redacțiunile ziarelor, nu-și fac iluzii și nu așteaptă dela acest serviciu știri cari să oglindească starea faptică în diversele faze ale acțiunii în desfășurare. Dacă ziarele nu spun totdeauna adevărul, e că în cele mai multe cazuri sunt și ele mințite de proprii lor corespondenți de războiu, unelte pasive în mâinile cenzurii militare, care nu glumește...

Trimișii gazetelor pe câmpul de luptă, îndeplinesc de fapt o acțiune de automate: ei scriu de regulă, fără a schimba ceva, numai ceea ce li se dictează de oficerii cari formează legătura între dânsii și șeful cartierului general. De aceea toate gazetele publică, asupra mersului războiului, știri seci, fără comentarii cari să conțină vre-o notă originală în aprecierea însemnătății cutărei ori cutărei întâmplări. Singura parte originală în gazete e aceea a notelor și impresiilor de pe câmpul de luptă, dar și aceste corespondențe nu văd lumina tiparului, decât după-ce trec prin ciurul cenzurii cartierului general și a cenzurii din orașul în care apare ziarul.

Din Franția: Trupe de infanterie păzesc o linie ferată cam la hotar, — ca să nu vie prin surprindere vre-o patrulă dușmană s'o strice cu bombe.

RÂNDURI MĂRUNTE

Bucătăriile armatelor. Grija de căpetenie a armatelor în războiu e nu numai de-a avea mereu destulă munițiune, „hrană“ pentru gurile de oțel, ci să aibă în deajuns și proviziuni, hrană pentru gurile de om. Și, astăzi nu mai e ca în războaiele vechi, când hrana aceasta se reducea la conserve, la „uscături“: în războaiele din zilele noastre se caută de a se asigura, în fiecare zi, o mâncare caldă și nutritivă, pentru că și strapațul ce i se reclamă omului în războiu, e îndoit și împătrit de ceea ce i se cerea altădată. De aceea fiecare trupă luptătoare e însoțită de-o adevărată baterie de *mașini de fiert, și cuptoare de făcut pâne*, baterie ce se află întotdeauna la câțiva kilometri dinapoia trupeii în marș, ori trupeii așezate în linia de foc.

Dar cu toată această organizație, pe care toți corespondenții de răz-

boiu o spun de admirabilă, de mulțea se întâmplă ca trupele să sufere de foame, „bucătăriile armatelor“ neputând funcționa. Vina nu o poartă bucătăriile, ci întreruperea funcționării se datorește unei cauze în afară de ele, de pildă: serviciul de aprovizionare n'a putut trimite la timp proviziunile de lipsă și astfel cazanele rămân goale pentru o zi două, — uneori și mai multe. Dovadă însemnările din carnetele soldaților și chiar ofițerilor, în cari bieții oameni constată că uneori se împlinesc săptămâna și nu capătă o mâncare caldă.

*

Anglia se pregătește în vederea unei prelungiri a războiului și mai ales pentru eventualitatea unei încercări a Germanilor de-a debarca trupe pe teritoriul ei. În afară de trupele deja formate, din *voluntari* — al căror număr ar fi de 1.200.000 — guvernul din Londra a hotărât să formeze o nouă armată de un

Adunarea Națională a României. Deputații și senatorii, întruniți în 28 Sept. v. 1914, la București, pentru a vedea la stânga în fața unui sfeșnic cu șapte lumini, rostind jurământul în ființa de față a Metropolitului Primat a

milion de oameni. Dacă înrolarea voluntarilor nu se va face cu graba dorită, Lord *Kitchener*, ministrul de război, va cere Parlamentului votarea unui proiect de lege, prin care se va introduce și în Anglia *serviciul militar obligator*, care astăzi nu există în Anglia. Deocamdată însă, se spune, nu e lipsă de aceasta. Cât despre trupele din *colonii*, probabil că nu vor mai fi aduse în Europa, pentru că Anglia va avea acum lipsă de ele și pe acolo.

*

Cazacii. Nu toți călăreții Rușilor sunt cazaci, iar cazacii încă sunt de mai multe feluri. Adevărații cazaci rusești, cu toate că formează o

parte integrantă a armatei rusești, servesc în condițiuni speciale, alcătuind un fel de miliție călăreată, unică în felul său. Formând un neam aparte, cazacii ocupă partea de nord-vest a Rusiei. Ei încep serviciul militar la vârsta de 19 ani și sunt obligați să-l facă timp de 28 de ani, în trei perioade. În prima, ei fac instrucția timp de trei ani, la depozitele regionale. Apoi servesc timp de 12 ani la reședința regimentului respectiv. Alți 8 ani sunt împărțiți în rezerva de-a doua și a treia categorie, timp în care sunt lăsați acasă, dar obligați să-și ție gata calul și tot ce se ține de-un călăreț pentru timpul când va fi chemat și

în deosebi, pentru perioada anuală de concentrare de trei săptămâni. În sfârșit cazacii sunt trecuți la gloate pe timp de cinci ani și nu mai pot fi chemați, decât numai în caz de războiu. Cazacii sunt cei mai vestiți călăreți ai armatei rusești.

*

Francezii în Marea-Adriatică.

Acțiunea navală a Francei în Adriatică nu urmărește deocamdată decât un scop: acela *de-a cuceri portul militar Cattaro*, spre a face în urmă din el o bază de lupte contra întregii coaste austriace. S'au dat până acum repetite asalturi contra acestei pozițiuni strategice, dar rezultatul e tot neînsemnat, flota

imi depunerea jurământului noului Rege Ferdinand I., din privilegiul urcării Sale în Tronul Țării. — Regele se așază pe tron și a Ministrilor și înaintea întregii Mari Adunări. — La spatele Regelui se vede Principele de Coroană, Carol.

franceză nu izbuțește să-și deschidă drumul nici măcar spre una din vestitele „*Bocche din Cattaro*” (Gurile Cattaro-lui). Tot ce s'a putut ajunge până acum e, distrugerea prin bombardare a unuia din forturile cari stăpânesc portul și formează linia de apărare al acestuia. Succesul acesta parțial nu e datorit atât flo-tei, care e împiedecată în acțiunea ei de *mine submarine*, cât bateriei de asediu formată din tunurile mari debarcate de Francezi la *Autivari* și urcate de *Muntenegreni* pe muntele *Lovcen*. La acțiunea combinată a vaselor de războiu și a artileriei de pe uscat a participat și un aeroplan, care mai înainte distrusese o parte

din cupolele și cazematele unui alt fort și a zvârlit în aer un important depozit de munițiuni prin aruncarea câtorva bombe.

Clipe vesele.

Un căpitan italian călător, Cecchi, se află, într'o zi, față c'un mic sultan de prin Africa, mic dar gălăgios. Un talmaci înlesnește conversațiunea între ei. Sultanul, în cursul vorbii, ajungând vorba la încordarea acestui războiu, trânti câte-va expresiuni grosolane la adresa Italiei care nu pășește odată pe față cu politica ei. Căpitanul călător, fără

să piardă nici un moment, trânti și el o palmă *talmaciului*, exclamând:

— *Tradu-i-o!*

*

— Aide, birjar, mână mai iute, zice mușteriu grăbit.

— Nu se poate, domnule, căci sunt membru la Societatea pentru crușarea animalelor.

Peste zece minute sosesc.

— Te-am dus cam încet, dar pe drumul cel mai scurt și mai sigur, zice birjarul. Dă-mi și dta un bacșiș mai bun.

— Nu se poate, domnule, căci sunt membru al Societății care ne învață la crușare...

Cum vin aducerile-aminte...

Cum vin aducerile-aminte
Și ce potop de fericire
S'ascunde 'n șirul de cuvinte
Și 'n slova mică și subțire!...

În fiecare rând mă chiamă
Un vis, un zimbet, o lumină,
O șoptă dulce fără seamă,
Un dor și-o dragoste senină.

Frumoasa mea, plâpândă floare,
De-ai fi acum de mine-aproape,
Ți-aș povesti de-o sărbătoare,
Ți-aș da săruturi pe pleoape.

N'aș mai simți, că e furtună,
Că e potop și zarvă 'n țară
Și vraja nopților cu lună
Mi-aș strânge-o toată 'n suflet iară.

Radu Mărgan.

Locotenentul Simion.

ELENA DIN ARDEAL

Un om de felul lui nu era în întreagă garnizoana, ba, de căutai, nu-i aflai în întreagă miliția, părechea. Întrase numai ca rezervist, dar era bun soldat, căci aceștia își dau toată silința la oaste și își fac din miliție mare lucru! De aceea, deși nu-l iubeau pentru felul său dârz de a să purtă cu lumea și nu-l avansau pentru că nu se închină superiorilor, pentru simțul său prea ascuțit de dreptate, ce-l făcea să spună totdeauna verde ce fac și cum întocmesc cei mai sus puși lucrurile, superiorii lui aveau totuși mare încredere în caracterul și faptele lui Simion, în rânduiala și acuratețea lui. Le impunea prin cultura și cunoștințele lui, căci era om cu carieră, cu diploma de profesor din științele naturale. Când s'ar fi urât de galoane, nu trebuia să intre de scriitor, ci se urcă și mai sus. Cam îmbătrânise ca locotenent, și lumea nu-și prea gândea la avansarea lui... El însă privea cu un zimbet ascuns, ce abia eșea la iveală în un colț al gurii, cum mulți alții mai tinerei îl luaseră pe dinainte... Totuși mulți din aceștia când îl întâlneau își uitau de rang și salutau ei întâi pe seriosul camarad, care le impunea, nu prin mulțimea stelilor, ci prin persoana lui, în care se ascundeă greutatea unui comandant...

Îi era dragă miliția, aceasta era știut de toți, căci de dragul ei abzisesse de cealaltă carieră, unde l'ar fi așteptat mai multă odihnă și mai multă recunoștință. Om al ordinii, de s'ar fi culcat numai dimineața la 4 și trei sferturi, la 5 ore era în picioare și cel dintâru la companie, de aceia feciorii lui erau vestiți și îi multumeau toată viața, că a făcut din ei oameni adevărați, oameni de ordine și iubitori de datorințe, cu cari se putea mândri totdeauna.

Cu încetul se încurcase și așezatul Simion, printre prietini de păhare, tot băieți buni, amărâți de nedreptățile vieții, cari își uitau durerile în fundul sticlelor mângâitoare și în fumul gros al țigaretelor. Se cunoșteau bine și se așteptau la toate cărcimele. Nu era unul mai rău ca celalalt, și nici mai bun. După ani de zile petrecuți împreună la mesele întinse, își cunoșteau toate tainele. Discutau cu glas ironic știrile zilii. Ironia, arma puternică a sufletului tare dat de-o parte, fără vina lui, când știa că locul său este aiurea!

Păharul plin aduce însă uitare și împăcare cu toate. Simion se simțea încă tare, atât numai, că era tot dârz, o vorbă îl costă mult, dar vorba lui era hotărâtă, bărbătească, trăgea cumpăna greu! Tovarășii lui de masă vedeau în el pe prezidentul lor tare, un Napoleon. Știau că nu e om de rând, ci om capabil de toate, numai de avansare nu, dar în celea din urmă, vedea și el că aceasta încă nu numără. Tot tu rămâi, ori sus ori jos. Și își avea satisfacția lui cea mai mare, în conștiința împăcată. Glasul datoriei, ce îi puneă mâna pe umerii sei lași și îl bătea cu dragoste părintească, îi era singurul patron.

Se împlini însă o ursită mare. Betrâna Europă, așa de liniștită la înfățișare, ce părea că toarce firul auriu al „civilizației“ și a artelor pacinice, în realitate clocotea de ură și dor de răzbunare. Din fundul mărilor, ca și din adâncul pământului eșiră dintr'odată valuri uriașe, ce să prăpădească lumea. Luntrea cea argintată, cu vâsle de mătăasă, trasă de lebede albe ca omătul, se răsturnase. Nici țandără nu mai rămăsă din ea. Vasul a pierit din lume. Locul i-l luă realitatea brută, vrăjmașe, grozavă, însuși iadul cu torturile lui era pe pământ.

O stea uriașe, cu coada roșie se ivi înfiorătoare pe cer. Ieșau bătrânii afară și își făceau cruce. Doamne nu ne prăpădi, că ne vom ispăși păcatele! Nu cere pe fiii noștri, pentru greșelile noastre.

Doamne, ei sunt sprijinul și mângăierea bătrânelor, nu ni-i luă.

Se trezeau din somn mamele în mușcătura șerpelui și își luau pruncuții la sân. Doamne, nu-i lăsa orfani! Doamne, nu-i lăsa pe drumuri să-i calce în picioare nevoia și disperarea.

Plângeau în pernă fecioarele ce nu-și puteau potoli bătăile inimii, ce nu-și puteau arăta lacrimile fierbinți. Se duce norocul nostru. De acum vom rămânea flori, ce nu mai înfloresc, și apoi florile lor cad bru-

mate de înghețul neașteptat... Ce soarte amară! Ce viață fără de rost.

Locotenentul Simion primi ordinul să plece cu compania, numai români curați, în cele dintâi rânduri, de-adreptul în foc. Săraci Românași, la bine ați fost cei din urmă, la moarte sunteți cei dintâi. Pe bune mâni sunteți dați. Buni părinți aveți. Faima voastră însă va cutriera lumea. O să ajungeți eroi de legende. Toate neamurile o se vă laude. Viță mare, distinsă, nume mare te așteaptă!

Printre ofițerii de diverse nații, eră o spaimă viuă. Glonțul îl simțiau vâjăind în aer, țintit spre pieptul lor. Glonțul, îl auziau noaptea și ziua, în vis și în realitate.

Locotenentului Simion îi sosi pe neașteptate... avansarea, îi crescua valoarea. Valoarea sufletului său îi eră dată însă de Dzeu și de voința lui de fer, ce singur și-o oțelise prin valorile vieții.

Războiul îl puse pe gânduri. Ce fierbea în inima lui, pe lângă glasul datoriei, nime nu știă, nu-și putea da samă.

Moartea înainte de a gustă din rodul dulce al vieții, nu aveă nici un rost. Cine ar fi bănuț că în inima lui de o înfățișare așa aspră, înflorește o floare așa de dulce și plăpândă? Asprul vânt însă nu o ajută să iese la lumină. Viă numai așa în neștire, ca o viorea sub stratul de foi veștede în codru... Iar acea care făcea să răsară în sufletul lui această floare dulce, eră fata majorului; Victoria, albă ca o liliie, duiosă ca o doină românească.

— „Adă-mi fetiță încă un cognac!“ și învălui cu dragoste pe fetița băcanului, ce îl serviă sprintenă ca o svărlugă, scuturându-și buclele mătăsoase și panglicuțele albastre de pe capul ei surăzător.

— Ce-a mai zis Victoria despre mine?

— Și ieri m'a chemat cu ea la plimbare și mi-a dat prăjituri și m'a întrebat că te uiți adeseori la geamul ei? Eu i-am spus că te uiți tot la ei și că mă tot întrebi de ea. Așa s'a bucurat și a răs și m'a sărutat.

— Vă rog o cutie de bomboane, pentru dșoara Elenuța. Și cu drag i le îmbiă.

Copila triumfă de fericire. Îi iubiă pe amândoi. Și simția că le-a făcut un mare bine, deși nu înțelegea că ce e între ei, căci tinereța, vârsta ei n'o ajută să înțeleagă încă *inimile* și taine de acestea...

Mai eră o săptămână până la plecarea lui în foc. O săptămână de fericire nu plătea oare mai mult decât tot traiul de pe pământ? O săptămână de încântări eră ca o esență în care s'a concentrat mii de volume de beuturi divine.

— Elenuțo, du-te spune-i Victoriei, că azi mă duc la ei, să mă aștepte, — zise Simion, intonând cuvintele ca un ordin dat.

Se îmbracă în mare ținută și se prezentă în salonul maiorului, unde îl aștepta Victoria, cu ochii ei

strălucitori ca două oglinzi în care se văd toate, câte sunt pe lume.

— De sigur inima îți spune de ce am venit. De atâta timp te iubesc și știu bine că nu-ți sunt străin. Fi aleasa mea, acum, când tunul își împarte gloanțele, ca să cadă o ploaie de sânge, să îngrașe lanurile. Fă-mă fericit, poți dacă vrei! Este o jertfă, ce ți-o cere patria!...

Victoria se lăsă în voia sortii, și când buzele lui arzătoare se lipiră de gura ei fragedă și simți un miros de fum de țigarete, i se pără că sărută patria, ce-i cere o datorie, dar foarte plăcută, pe care ea cu drag o achită.

Cu binecuvântarea părinților, a doua zi plecară la oficiul stării civile, unde se întâlniră multe părechi, ce-și legară viața împreună în cântecele tunurilor...

O săptămână de trai împreună, în care se iubiră și suferiră mai mult, decât într'o viață întreagă.

Și apoi se despărțiră, el cu compania, ea cu surorile de caritate, spre acelaș loc, dar cine știe dacă se vor mai vedeă în lumea aceasta, căci prea sunt mari valorile furtunei ce l-au atras în vârtejul lor, pe el, omul deplin al datoriei, Românul viteaz în pace și în războiu...

Solu 'ntârziat...

Solu 'ntârziat ce veșnic
L'am tot așteptat să vină,
Uite-l azi că-mi bate 'n poartă
Când mi-e jalea mai păgână...

Tac și-ascult... Un glas șoptește:
„Du-te de-i deschide 'n pripă,
E Norocul, și el fuge
De-ai întârziat o clipă“.

Când să plec, un altu 'ntrebă:
„Unde mergi?“ — Stai, te-amăgește,
De nu crezi, te uită 'n urmă-i
Cum spre alte porți zorește“...

...Și privesc cu ochii umezi,
Tristă — cum se tot depariă
Solutul care ani de-arândul
Așteptam să-mi bată 'n poartă...

Livia Rebreanu.

LA GURA SOBEI

— CHIP DE IARNĂ —

Lui Nicolae Stănescu-Alexandria

Cu perdelele lăsate
 Șed la masa mea de brad,
 Focul pâlpăe în sobă,
 Iar eu pe gânduri cad,
 Stoluri, stoluri trec prin minte
 Dulci iluzii: amintiri,
 Țărăesc încet ca greeri
 Printre negre, vechi zidiri...

Eminescu.

Vântul urlă prin văzduhul întunecat, aducând znopi de zăpadă pe cari îi izbește, ca pe niște trâmbe de nisip, în geamuri, într'un zumzet ciudat, înfricoșat. Și eu șed la gura sobei, cu capul între mâni. Focul arde vioiu, făcând să dudue soba; și peste tot o căldură leneșă, cu miros de coji de mere, ce-ți umple plămâni și toate mădularele de-o aromă plăcută. Odaia mea e în întunec, lumina palidă a focului aruncă umbre tainice pe pereți, în jocuri nebune. Și este tăcere... tăcere de mormânt. Motanul de după sobă, într'un timp începuse să toarcă; într'un colț undeva, un greiere își cântă veșnicul cântec, subțire, prelung, ce în tăcerea aceea mi-i cel mai scump prietin. Flacăriile fâlfăe în pânze mari de lumină, desvăluind în taină, din umbră cuprinsul odăii. Și eu stau în tăcerea ei, dinaintea sobei și ascult dus pe gânduri murmurul vântului de afară, ce bocește prin crângul Oltului, ca un suflet rănit de moarte, ce suspină prin streășina căminului și fâșeitul zăpezii involburate ca într'un sorb. Tăcerea readuse în mine melancolia veșnică și îmi redeșteaptă în taină trecutul meu, încât mă podidesc rânduri, rânduri de gânduri dulci, alinătoare, amintiri scumpe și duioase. Flacăriile fâlfăe, pâraie și pocnesc, trezind gânduri vesele...

...Îl văd, ca și acuma, pe prietinel meu Nicolae. Înalt, subțire, draguț la față, cu râsu-i veșnic pe buze; o fire veselă, de-o veselie comunicativă...

...Eră tot o vreme ca asta, de iarnă, în aceeaș odae, când i-am mărturisit o iubire a mea. Mi-aduc aminte, ca acuma, de clipa aceea, când sărisem peste pragul răbdării, când am simțit mai mult, că aveam nevoie de-o ușurare, să-mi mărturisesc durerile încercate, trebuia. În orele acele grele, sufletul meu eră atât de desnădăjduit, atât de răpus!... Și vai!... cu toate că eram atât de tânăr, dar suferisem mult din cauza pândalnicei de dragoste, și aveam multe de spus... Și glasul-mi moale, ce se preumblase liniștit prin încăperea odăii, mi se părea mie însumi, așa de departe, așa de trist, așa de învăluit de lacrimi, ca din hotarul morții. Și erau suferințele iubirii mele, și cu toate astea sufletul-mi eră atât de zdrobit, încât târziu de tot mi-au venit și mie și lui lacrimile, valorile de durere surdă, disperarea și par'că în noaptea aceea, lângă prietinel meu, lângă ceaiul aproape răcit, în liniștea odăii, m'am

simțit dus de un vârtej de moarte. Și am plâns mult amândoi, am plâns ruinele unei iubiri sfinte, nobile, ideală, ruinele fumegânde ce arsese și ființei mele partea cea mai tare: *speranța și siguranța zilei de mâine*. Într'un târziu, când lacrimile ce se uscaseră pe obraji noștri și când ochii încă erau înrouați, a căutat să mă consoleze. Glasul lui dulce, alt'dată, acuma sună ca o adiere tristă, aveă îmlădieri jalnice, ca răsunetul de departe al unui bucium într'un amurg de toamnă!...

...Și stând mână în mână, cu ochii împietriți de durere, după ce mă ușurasem de greutatea unei dureri încercate, îmi flutură încă înaintea ochilor înlăcrimați, făptura-i dulce, surâzătoare, fermecătoare ca un vis... perdut însă acuma. Prevedeam iarăș vara de-atunci, cu amurgul-i sublim ce prinsese a-și țese zăbranicul său visător. Și din depărtare părea că un glas de fluer tremurâ cu foc, par'că plângea durerea unui popor jertfit de nevoi. Și noi singuri, ne 'ndrăgostiam în ciripitul de sară al pasărilor... Și-acuma, acuma stau zdrobit de greua sarcină a unei iubiri stinse și suferind în taină, între zidurile scumpe ale odăitei mele, lângă moțanul ce toarce după sobă, lângă greerul prietin, în mirosul acela de mere uscate... martori ai suferințelor mele...

...Și-afară vântul crește, șueră, bocește în crângurile părăsite, aci suspină prin streșinile căminurilor, aci se năpustește cu furie să dărâme totul... și ninge, ninge mereu... Flacăriile din sobă scad mereu, pâlpăe, scad din ce în ce, apoi se sfarmă într'o grămadă de tăciuni, cari sticlesc, se mișcă, tresar, aproape muribunzi se oglindesc în pânze albastrui-roșietice de flăcări pe podele... Din vâlmășagul acesta de afară, de departe încep să se desprindă atât de dulci sunetele valsului: „Waltzertraum“, ce îmi vine ca o adiere din vara aceea de alt'dată și de-odată sufletul mi-l simt mișcat de farmecul tinereții mele...

Într'un târziu m'am culcat. Ce vei fi făcând tu în clipa aceasta, amice scump, martorul iubirii mele, al suferințelor și bucuriilor mele?...

...Și cu toate că sufăr, amice, nu o urăsc, și acuma, ca și atunci, mi-o închipui ca o vedenie dulce ce-mi luminează și astăzi căpătâiul de noapte, ca un cântec dulce ce-mi vine dintr'o lume dispărută în vârtejul valorilor spumegate ale vieții, cari îmi redeșteaptă în mine primele bătăi ale inimii mele!...

(Craiova).

Const. I. Georgescu.

Toamna...

Mor florile pe strat,
 Coccoarele se duc.
 Pe creanga unui nuc,
 Se strâng vrăbii la sfat.

Frunzișul ruginiu
S'așterne ca un preș;
Din vișin și cireș
Din plopul argintiu.

Tăcută eu la geam
Privesc cu gândul dus,
Cum trec nori la apus,
Apusul de mărgean.

Iar vântul fredonând,
Prin frunze-și cață drum,
Și nu știu când și cum,
Eu mă trezesc plângând...

Em. Eniu.

Gândiri.

În mormânt încap doi alătura, într'o casă numai rar...

*

Lupta e examenul de probă al viteazului, mânia a înțeleptului.

*

Dacă te dorești spre înălțimi, coboară-te întâi în adâncimi...

*

Pe neînvățat îl cunoaște învățatul, căci și el a fost odată așa.

*

Nu va porunci poporului acela, care însuși nu s'a supus nici odată.

*

Calul e al călărețului, sabia a celui ce o știe învăța.

*

Fă binele și apoi aruncă-l în mare și nu gândi la el mai departe. De nu-l vor cunoaște peștii, îl va cunoaște Creatorul.

*

Ține-ți câinii pe aproape dacă ești oaspe lupului.

Voi plopi înalți.

Voi plopi înalți,
Și tei, și alți
Copaci bătrâni,
Cari-ați avut în viața mea un rost,
Ca mâini, ca mâini
Eu voi muri,
Voi veți trăi
Și nu veți ști
Ce dragi, ce dragi mi-ați fost!

Și voi cântări,
Cu tremurări
De freamăt lin,
Când în April pădurea v'o 'ngână,
Pe-un țarm strein
De-oi odihni,
Zefiri de-aci
Mi-or mai veni
Șoptindu-vă cândva?

Poteci, cărări,
Ce zile-sări,
Sub pașii mei,
Atâtea veri de-arând' ați fresărit,
De voi, de voi,
Când m'oi sfârși,
Când n'oi mai fi,
Tot voi simți
Un dor nemărginit!

Eugenia Fl. Ionescu.

ZAVERGIII

I. C. VISSARION

Spunea taica Mihai despre zaveră și zavergii; eu nu i-am apucat. Cică atunci s'a pomenit satul cu ei deodată. Erau olteni de peste Olt; toți cu nădragi strimți, cu căciulițe mici cu fund, încălțați în opinci și îmbrăcați în antirie albe. Au venit o ceată ca la o miie de inși, și au intrat în curtea boerească.

Mai fuseseră și alte cete, dar erau în trecere pe alte drumuri, și se opriseră prin alte sate. La noi în Costești numai ceata aia a venit. Boerii cari or fi fost p'atunci, că numele lor îl spunea taica Mihai, dar l'am uitat, aflaseră de mult că vine zavera peste ei și fugiseră; păi în București, în Târgoviște, nu se știe unde. Zavergiii găsiseră curtea ca pustie și intraseră în ea ziua pe la amiază. Au așezat santinele, patru inși la patru colțuri ale curței, și santinelele nu te lăsau să te apropii, îți strigau: „la o parte că te împușc“ și îndreptau puștile spre tine. Acolo în curte au făcut mâncare și au mâncat. Prin sat spusese, că cine vrea să meargă cu ei, să meargă — dela noi însă n'a mers nici unul.

Au stat până dimineața și au plecat spre București. În urma lor însă, s'a aflat că stăpânirea Domnului și a boerilor s'a dus, și atunci au început să se strângă și de pe la noi oameni și să se facă zavergii; dar ai noștri n'aveau căpetenii, ei se adunau așa de capul lor, mai mult să bată și să jefuiască. Cari aveau puști, plecau cu puștile, cari nu, cu ce aveau: topoare, măciuci, coase, și au plecat și ăștia prin sate. Găsiu logofătul moșiei, îl luau la bătaie; găsiu boierul tot așa. Se făcuseră cete-cete: doi-trei d'aici, doi-trei de dincolo și plecară prin sate. La noi eră unul, Sterie,

nu stiu bine cum îl chema, eră omul boeresc. Cât stătuseră zavergii lui Tudor, șezuse pitit pe la săteni; când au plecat ei, eși și el. Zavergii nostri l'au prins și l'au dus la cârciumă. Cârciumăreasa eră una, baba Ioana, o mătușă cocoșată și sbârcită. Zavergii au luat pe grec la bătae, cu biciu. Unu zicea: „dăi prazu pe spinare mă“. Altul cu biciu: vrașc: „prazu de 'nvoială lighioană“. Alalalt, spuneă iar:

— Ridichea, dăi ridichea!..

— Na ridichea de 'nvoială, lighioană!.. Și da: vrașc iar cu biciu.

— Dă-i puiu de găină, lighioanii!..

— Na puiu, lighioană.

— Fracicule, fracicule, — se văită grecul — sinto creștinu more, nu omorî la mine!..

— Păi fiindcă e creștin, dăi găscă de 'nvoială, mă, — și: vrașc, vrașc cu biciu. Fiecare rușfet îl da acum în bice: „Na, cincii oca de miere, na zece de lapte, na ocaua de unt!“ Sbieră grecu, ca broasca în gura șarpelui. Baba Ioana, cârciumăreasa, a 'nceput să se roage de ei: „Iertați-l maică, iertați-l măiculică, c'a fost slugă; boeru e hoțul, că el i-a poruncit...“

— Taci, babo, că și ăsta-i hoț... Na cațaoane mielu, na purcelu!..

Și trage-i bine pe spinare.

— Fracicilor, iertaci-mă, che nu mai faco nici morto — striga grecul.

— Ași lighioană șireată, până-i scăpă, că faci iar... dăi ceapa mă, dăi brânza pe spinare...

Dacă a văzut baba Ioana, a început să le dea bături:

— Na la maica vin, na la maica țuică, lăsați lighioana cu suflet... Ei atunci, lăsau grecul din bătae, îl legau de stâlp și începeau să bea. Când isprăveau de băut și vedeau că baba se face a nu pricepe că au sfârșit ce le-a dat, deslegau grecu și iar îl luau la judecată:

— Păi praz vrei, ceapă vrei, ridiche vrei, pui de găină vrei, ouă vrei, găște vrei, lapte vrei, unt vrei, brânză vrei, miel vrei, purcel vrei, miericică vrei; fetițele noastre le vrei; apoi stăi, stăi lighioană să ți-le dăm!..“ Și câte unul iar chitia biciul. De, ei zavergii erau mulți și butoaiele babii Ioani cam mici.

— Fracicule... boeru poftia, boeru zicea, nu eo!.. iertacimo!.. — se văita iar grecul.

— Ia-l dă la ridiche mă!.. — Și iar îl luau la bice, numind fiecare rușfet în parte, și dându-i de fiecare câte un bici!.. Dacă a văzut grecul așa, a scos cheia de pe unde o aveă ascunsă prin buzunare, și le-a spus:

— Asta este cheia dela pimnicu boeresc!.. Lua-ci-o, și merzțețo la pimnicu, că este butoaie cu vino și cu ciuca... și iertaci-mo, pe min!

— Așa te 'nvață lighioană... Da să piei din sat...

— M'o duco, m'o duco, anatema să fie cine o mai veni aițili!..

— Deslegați capra mă... și dați-i răvaș!.. — și l'au deslegat și au tăbărât cu bicile pe el, adică să-i iscălească răvașu.

— Să te vedem capră, poți fugi... — Și a tulit-o grecu la fugă, drept spre miazăzi, cu zavergii lanț după el. Și fugea grecu înainte, dar dracu l'a mai prins, că se ducea glonț de parcă eră călare pe iepure!.. A pierit în păduri și pierit a rămas și până în ziua de astăzi!..

Iei, dacă au apucat cheia pimniții, au intrat în curtea boerească, au descuiat — vezi zavergii lu Tudor nu stricaseră nimic — și au intrat la buți. Acolo s'au pus pe trai. Două săptămâni au băut și au mâncat în curte, ei mari, ei tari. Într'o zi însă a venit o veste, că pe Tudor l'a tăiat un grec, Ipsilante; că turcii au intrat în țară, și că boerii trimet pe la moșii turci, să facă liniște, să descopere pe zavergii, și să-i taie, că plătesc un galben de căpățână. Cum au auzit așa, zavergii nostri ce chefuiău la curte ca boerii, au fugit pe la casele lor, care pe unde le aveau și când au sosit turcii — vreo zece turci numai — eră liniște în sat și pe de rând. Zavergii de năcaz că nu putuseră sfârși, tăiaseră cercurile la buți, și vărsaseră toate băturile. Spărseseră tot prin case, gata-gata să le puie și foc.

— Cine a făcut bre aici așa? — au întrebat turcii. Toți oamenii din sat, înălțau din umeri.

— Anasân ghiaur!.. și au întrebat de aleși și i-au adus pe aleși la ei.

— Bre, cine a făcut stricăciunea aici?

Că hâc, că mâc, n'a fost rost... aleșii au început a spune de prin ei.

— Hai la ei bre! — și ducea turcii la casa rumânului, care fusese zavergiu. Turcii îl prindeau și: hârș capu, îl luă de păr și-l atârna de șea. Au tăiat așa vreo opt inși, oameni cu adevărat ce fuseseră zavergii. Turcii însă nu judecau, zburau căpățânele celor arătați fără să le asculte nici barim un cuvânt. Atunci au început pârâciunile. Așa-i omul, dat dracului, începe să pârască când vede că merg treburile anapoda. Aveam eu năcaz pe dta, mă duceam la turci și le spuneam: „hai să vă arăt un zavergiu“... și plecam cu ei după mine, de departe arătam: „ăla e“ și ei se repeziau cu caii, și dea'ncălările îi zburau căpățâna.

Toate căpățânele le trimiteau la București, de unde le venea câte un galben de căpățână. Puteai să fi sfânt ca sfintii, apucam de te pâram, capul ți-se ducea, turcii nu stau la taifas!..

Prin pârâciuni așa, au mai fost uciși treisprezece inși; ăștia fără nici o vină căci nu fuseseră zavergii. Și cari fuseseră, cum văzură că-i tae și cum se știau cu musca pe căciulă, o șterseseră din vreme. Dracu îi mai putea găsi, da turcii ba! Pe urmă sătenii, văzând că turcii făceau ignatu și la nevinovați, au părăsit și ei casele, bordeiele, care ce aveau și au dosit și ei prin

păduri. Au rămas în sat aleșii, logofătul Gheorghe cu neamul lui, și popa cu dascălii. Ba, fugise și baba Ioana!..

Dacă au văzut turcii că prin sat nu mai miroase de loc a zaverghii, nouă inși din ei, au plecat din sat în alte părți și a rămas numai unul singur. Țăra trăia la curte ca un pașă. Boerii, nu mai aveau îndrăzneala să vie pe la sat. D'acolo, de pe unde erau duși, trimiteau vorbă; „Să se tae frate toți tâlharii; să se curățască satele de ei!..“

Turcul rămas, ca să mai facă și el vreo ispravă, ori că fusese pârât de cineva, înhață pe unul *Iordan*, din Puțu cu Salcia, că a fost și ăla zaverghiu, ăla eră însă finul logofătului Gheorghe. Nevasta lui *Iordan*, vine la nași-său și-i cade în genunchi: „Scapă-l nașicule, că-l tae!“

— Fină n'am ce-i face... turcu-i turc, nu-i de legea noastră să crează, ori să aibă milă...

— Scapă-l nașicule, că de unde nu, mă spânzur și eu la poarta dumitale!

Dacă a văzut logofătul Gheorghe așa, s'a sculat și a plecat la turc. Casa lui eră vecină cu curtea. Turcul îl cunoștea.

— Bună ziua, cocoane Aga. — O fi fost Aga, n'o fi fost, dar logofătul așa i-a zis.

— Bună ziua logofet Gheorghe... — Și l-a poftit turcul să stea lângă el. *Iordan* eră legat de 'nainte-i și turcul cu narghileaua aprinsă și cu iataganul lângă el, îl întrebă. Logofătul Gheorghe s'a făcut odată mirat.

— Tu fine, ce cați aici?

— Uite și uite nașule... — și-a prins a-i spune tot focul.

— Om al tău, bre logofet?

— Al meu, fin al meu, cocoane!..

— Zaverghiu la el...

— Nu e...

— Zaverghiu bre, a spus... făgăduit iertare, dacă spune și spus...

— Și acuși?

— Acuși îl tai, pentru c'a fost!..

— Iartă-l, cocoane Aga, e finul meu... Dau eu galbenul pe capul lui...

— Bre, boerul dă mai mult.

— Cât?

— A zis că face bacșiș un cal de călărit cu tot al lui, dacă nu las nici picior de zaverghiu!..

— Hai la mine cocoane Aga și-ți alege din herghelie pe care vrei, am și eu cai ca și boeru!..

— Dai tu cal pentru viața lui?

— Dau cocoane.

— Haide! — Și-a venit cu turcul acasă. I-a scos faguri de miere și i-a pus să mânânce, iar *Lixandru*, unul din băeții logofătului, a pornit să strângă caii de prin leși. I-a adus. Caii nechezau și gușteau ca porcii. Se uită turcul la unul, se uită la altul. Caii, care mai de care mai frumoși...

— Frumoși cai bre!..

— Frumoși cocoane...

— P'ăla vreau... — și alege un armăsar negru de trei ani, de guțea ca porcu la crăciun.

Face *Lixandru* lanț și-l aruncă după gâtul armăsarului și-l prinde. *Lixandru* eră cel mai voinic din băeții logofătului. Îl înșelează bine, îl înfrânează, și îl dă turcului.

— Aman bre!.. Alah, bre!.. și îl ține să 'ncalice. A plecat calul ca vijelia cu turcul. S'a dus turcul pe drum și logofătul Gheorghe și-a deslegat pe *Iordan* și i-a dat drumul să se ducă acasă...

Turcul a venit tocmai pe seară cu armăsarul făcut spume.

— Bre logofet Gheorghe...

— Aud cocoane Aga.

— Bun cal bre!.. Pentru iel iertam toți zaverghii tăi!.. Face mult bre!.. — Și cât a stat turcul în sat, îl găseai ori acas la logofătul Gheorghe, ori pe logofătul Gheorghe acas la turc, adică la curte. Îl învățase însă la țuică.

— Legea al nostru bre, zice că-i păcat să bem...

— Nu-i păcat cucoane să bei ce are gust!.. — și-l învățase la țuică fiartă și amestecată cu miere.

— Bună bre logofet!..

— Bună cocoane!

Și bea turcul până ce începea să cânte manele turcești.

După vreo trei luni a venit boerul în sat. A găsit pe turc beat. A 'nceput a vorbi turcește cu el, dar turcul îi spune pe românește:

— Ioc zaverghii, tăiat, îngropat!.. Ioc, ioc!.. La mine plătești zece galbeni pe lună...

A scos boerul și i-a plătit 50 galbeni, bănet mult pe vremea aia.

Turcu cum a luat banii, a venit la logofătul Gheorghe...

— O să fie dor la mine d'aici bre...

— Ți-o fi cocoane...

— Bun om tu!..

— Fierbe nițel țuică și fă cu miere, că plec la mine bre!..

Și i-a fiert țuică și au băut iar.

— Da-i și 'n ploscă bre!..

I-a umplut și o ploscă de țuică îndulcită cu miere... A început turcul să plângă, a pupat pe toți băeții logofătului, a pupat și pe logofăt; l-a pupat și logofătul pe el și a plecat. Logofătul Gheorghe începuse și el să lăcrămeze...

...Și s'a dus turcul călare pe calul dela logofăt și p'al lui l-a năpustit pe câmp. L-a luat logofătul și l-a dat lui finu-său *Iordan*. Așa s'a petrecut zavera în satul nostru, pe vremea lui Tudor Vladimirescu.

Colecțiile „Cosinzenii“

de pe anul I, II. și III. se pot comanda dela administrația revistei, pentru suma de 27 cor.

Abonații noștri noi, cari doresc să aibă revista noastră dela început, le capătă toate trei colecțiile pentru suma de numai 20 coroane.

SCOARȚE pentru „COSINZEANA“

Abonații noștri cari doresc să aibă scoarțe pentru revistă pe anul 1913, sunt rugați să binevoiască a ne trimite suma de cor. 2·20. Scoarțele se expediază îndată după primirea banilor. □ □

DE-ALE NOASTRE...

„*ARHANGHELII*“, roman din viața Românilor Ardeleni, de *Ioan Agârbiceanu*. Prețul cor. 3·—

„*SIMEON BALINT, viața și luptele lui în anii 1848—1849*“.

Prețul cor. 1·50

„*TRECUTUL ROMÂNILOR de pe pământul crăiesc*“. Pr. cor. 4·—

„*PE DRUMURI*“, din viața Aromânilor, de *M. Beza*. cor. 2·—

Să află de vânzare la

„*Librăria Dr. S. Bornemisa*“ în Orăștie (Szászváros).

Pentru porto să se trimită deosebit 10—30 fil. de fiecare bucată.

CETIȚI TOȚI:

„*Ștefan-cel-Mare și Turcii*“, de *Ioan Ursu*. Prețul cor. 4·—

„*Ce ne învață cariera lui A. Vlaicu*“, de *N. Iorga*. Prețul cor. 0·15

„*Orfanii neamului*“ roman naționalist, de *Rădulescu-Niger*. cor. 4·—

„*Dreptate*“, nuvele, de *Al. Vlăduț*. Prețul cor. 2·—

„*Fire de tort*“, poezii de *G. Coșbuc*. Ed. nouă și adăugită. cor. 3·—

„*Privești Dobrogene*“, de *Mih. Sădoveanu*. Prețul cor. 2·—

„*Strigăt de alarmă*“ nuvele, de *Mau-passant*. Prețul cor. 0·30

Să pot căpăta la

„*Librăria Dr. S. Bornemisa*“ în Orăștie (Szászváros).

Pentru porto să se trimită deosebit 10—30 fil. de fiecare bucată.

EDITURA „LIBRĂRIEI Dr. S. BORNEMISA“

CETIȚI TOȚI:

<i>I. Agârbiceanu</i> : Schițe și povestiri	2·—
<i>A. Ciura</i> : Amintiri, schițe și nuvele	1·60
<i>Gh. Stoica</i> : Alte vremuri, schițe și nuvele	2·—
<i>Y. Eftimiu</i> : Poemele singurătății, poezii	2·—
<i>L. Rebreanu</i> : Frământări, nuvele	1·50
<i>S. Bornemisa</i> : Almanahul scriitorilor dela noi 1	1·60
<i>I. Dragoslav</i> : Volintirii, schițe și povestiri	1·80
<i>A. Fogazzaro</i> : Misterul poetului, roman	1·80
<i>St. Lăzăruț</i> : Floarea Betuliei, roman	1·80
<i>A. France</i> : Crima lui Sylvestre Bonnard, rom. 1	1·80
<i>G. Biedenkapp</i> : Ce povestesc eu copilului meu 0	0·80
<i>S. Lagerlöf</i> : Marama Sfintei Veronica	0·60
<i>A. Hamat</i> : Noua lege militară	2·—
<i>E. Borcia</i> : Versuri fluturate	0·60
<i>H. P. Petrescu</i> : Văduvioara și alte 6 monoloage 1	—
<i>V. Stoica</i> : Scrieri, piesă trad.	0·30
<i>E. Suciu</i> : Țiganul în căruță, dialog	0·30
<i>E. Suciu</i> : Sara pe uliță, tablou	0·20
<i>G. Todici</i> : Zări din univers	0·30
* * Bălăior și Tamâța, povești	0·50
<i>I. Dragoslav</i> : Volintirii, povestire	0·30
<i>I. Dragoslav</i> : Împăratul Rogojină, poveste	0·30
<i>I. Dragoslav</i> : Cădreanu, povestire	0·30
<i>I. Dragoslav</i> : Povești de sărbători	0·30
<i>I. Putici</i> : Sticla din urmă, comedie trad.	0·30
<i>S. Bornemisa</i> : Cele mai frumoase, poezii pop. 0	0·60
<i>S. Bornemisa</i> : Musca, Nasul, Întâia scrisoare de dragoste. Trei monoloage trad.	0·50

Pentru porto să se trimită deosebit 10 30 fl.

A se cere dela:

„*LIBRĂRIA Dr. S. BORNEMISA*“ în ORĂȘTIE (Szászváros).

Nicolae Damian